

Opdagelsespolitiets forsorgsvirksomhed 1950 - 1960

Af forsorgssekretær *Niels Therbild*.

Chefen for Københavns opdagelsespoliti, politiinspektør *A. Haslund*, har i en artikel om „Kriminalpoliti og forsorgsarbejde“ i Nordisk Kriminalteknisk Tidsskrift (nr. 4. — 1959 — årgang 29) blandt andet skrevet følgende:

„Forsorgsarbejdet i Københavns opdagelsespoliti blev påbegyndt i 1950 som et forsøg på at gøre noget for alle dem, som opdagelsespolitiet kom i forbindelse med, og som skønnedes at have behov for social vejledning eller hjælp, hvis de ikke skulle glide ud i eller fortsætte en kriminel løbebane. I pagt med tidens tanker og det voksende kendskab til de kriminogene faktorer havde man følt det utilfredsstillende i at være afskåret fra at gøre en socialt betonet indsats overfor de sigtede, hvis kriminalitet var så ubetydelig, at sagen mod dem kunne forventes at blive sluttet uden tiltale, eller hvor sigtelsen af bevismæssige grunde måtte frafalde, men hvor det for politiet var åbenbart, at dårlige personlige og sociale forhold var årsagen til, at de var kommet i politiets søgelys.

Ud fra erkendelse af, at et forsorgsmæssigt arbejde forudsatte en uddannelse og et kendskab til sociale forhold, som politiets egne folk normalt ikke var i besiddelse af, valgte man da den løsning at knytte en forsorgssekretær med uddannelse fra „Den sociale Skole“ til afdelingen, således at de egnede tilfælde fra opdagelsespolitiets forskellige afdelinger og stationer kunne henvises til undersøgelse og behandling hos ham. Efter at institutionen gennem nogle prøveår havde vist sin berettigelse og levedygtighed, blev der med justitsministeriets billigelse truffet den ordning med Dansk Forsorgsselskab, at dette stillede en af sine forsorgssekretærer til rådighed for opdagelsespolitiet til dette sociale, kriminalpræventive arbejde. Forsorgssekretæren, der har kontor på Politigården, er således ansat og lønnet af forsorgsselskabet, men står arbejdsmæssigt under opdagelsespolitiets ledelse; han er fuldt beskæftiget her og har bistand af en halvdags beskæftiget kontordame samt i visse perioder af en praktikant under uddannelse fra Den sociale Skole.

Man kan spørge, om det nu også er nødvendigt at have en forsorgsmedarbejder direkte knyttet til kriminalpolitiet, og om ikke lige så gode resultater kunne opnås ved, at kriminalpolitiet i de dertil egnede tilfælde henviste de sigtede til at søge bistand i institutioner udenfor Politigården.

Jeg tror at kunne sige, at det er af afgørende betydning, at forsorgssekretæren er et led i kriminalpolitiets organisation, at han har kontor

samme sted som det arbejdende kriminalpoliti og har lejlighed til i det daglige at lære politifolkene at kende og blive kendt af dem. Det er en stor fordel, at der skabes en intim samvirken mellem den kriminelle sags behandler og forsorgssekretæren, der gensidig kan drage nytte af de fremskaffede oplysninger, såvel i sagens som i sigtedes interesse. Politimanden kan følge med i udviklingen og forsøget på at stabilisere den sigtede i forhold til ham selv og hans omgivelser, og dette kan stimulere politimandens interesse både for den enkelte sigtede og i almindelighed for at finde frem til lignende tilfælde, hvor en indsats af social-præventiv art må anses for påkrævet eller hensigtsmæssig. Politifolk er som regel ret konservativt indstillet; nye synspunkter og metoder har svært ved at slå igennem, og det vil i bedste fald tage mange år at gennemføre en mentalitetsændring i politiets stillingtagen til dette social-præventive arbejde, der ligger udenfor politiets traditionsbestemte arbejdsområde. Kendskab til og forståelse af værdien af forsorgssekretærens arbejde kan tjene til at befordre en sådan mentalitetsændring og derigennem give den enkelte politimand en bredere samfundsbetonet baggrund for hans arbejde og øge kvaliteten af hans indsats.

Dertil kommer en rent praktisk fordel ved at have forsorgssekretæren i samme hus som kriminalpolitiet og kunne disponere over hans arbejdstid. I mangfoldige tilfælde kan politiet undgå at rejse krav om fængsling af en sigtet person, der er uden fast bopæl og arbejde, men hvis sag bortset fra dette forhold måske ikke ville nødvendiggøre fængsling, fordi man med kort varsel gennem forsorgssekretæren kan skaffe den pågældende et sted at være og påbegynde en sanering af hans sociale forhold. En afgørelse om fængsling eller ej skal ofte træffes i løbet af et par formiddagstimer, og det er da en uvurderlig fordel at have forsorgssekretæren ved hånden til at tage sig af den pågældende.

Det er endvidere en fordel, at kontinuiteten med en eventuelt ved dom institueret forsorg bevares. Dette opnås ved, at det netop er forsorgsselskabets medarbejder, der varetager dette forberedende arbejde; der går således hverken tid eller arbejde til spilde, men de iværksatte undersøgelser og hjælpeforanstaltninger danner et naturligt præludium til den senere egentlige kriminalforsorg. På den anden side er det også for den forsorgsinstitution, der senere under sagens behandling eller ved dommen kommer ind i billedet, en fordel, at man har kunnet sætte forsorgsmæssigt ind på et tidligt tidspunkt af sagen, ja faktisk umiddelbart efter, at den er kommet til politiets kendskab.

Det er derfor min opfattelse, at den ved Københavns opdagelsespoliti etablerede ordning er til gavn både for politiet og for Dansk Forsorgsselskab, der jo normalt vil overtage en del af „klienterne“, men som ellers ikke vil have mulighed for at komme i kontakt med de pågældende, før der af politiet eller anklagemyndigheden rekvire-

res en personundersøgelse, eller der afsiges en betinget dom med tilsyn af Dansk Forsorgsselskab.

Overfor befolkningen er det af afgørende betydning, at politiet ikke blot opfattes som retshåndhævelsens strenge og ubønhørlige instrument, men som et samfundsorgan, der ved siden af at udføre de pligter, der ved loven er pålagt det, har forståelse for de mennesker, det arbejder med og et åbent blik for deres vanskeligheder, og som er villigt til at række en hjælpende hånd, hvor det tiltrænges. Det socialt-præventive arbejde, der udføres af kriminalpolitiet, er utvivlsomt med til at skabe og vedligeholde en good-will hos befolkningen i så henseende.“

Virksomhedsområde.

Efter at Dansk Forsorgsselskab i 1953 havde overtaget forsorgsarbejdet ved Københavns opdagelsespoliti, blev det nødvendigt at give nye regler for forsorgsvirksomheden. Disse regler, som stadig er gældende, blev givet i parolordre af 4/10-54 fra chefen for opdagelsespolitiet. Herefter skal forsorgssekretæren underrettes, når en person mellem 18 og 25 år efter endt afhøring dimitteres uden arbejde eller bopæl, eller han iøvrigt skønnes at have behov for social assistance.

Hvis der er tale om personer i andre aldersklasser, men i samme situation, bør forsorgssekretæren også underrettes.

Endvidere hedder det i parolordren, at henvisning ikke bør finde sted, hvis der er tale om sindssyge, åndssvage, ofte straffede personer, udlændinge samt personer, der er under tilsyn af børneværn, Dansk Forsorgsselskab eller andre myndigheder.

Endelig understreges det, at sociale foranstaltninger kun kan iværksættes med den pågældendes samtykke.

Arbejdsprogram.

Der henvises et par hundrede nye klienter til forsorgsvirksomheden hvert år. Hvilken forsorgsmæssig behandling man skal give disse klienter afhænger i høj grad af de kriminelle sagers sandsynlige afgørelse.

En del af klienterne må forudses at ville få betinget dom med tilsyn af Dansk Forsorgsselskab. I disse tilfælde forsøger man at tilrettelægge forsorgsarbejdet således, at det på en naturlig måde kan videreføres af forsorgsselskabet.

En anden del af klienterne vil sandsynligvis få en ubetinget fængselsstraf. I disse tilfælde kan man ikke foretage sig ret meget udover at hjælpe den pågældende med at klare dagen og vejen, indtil afsoningen skal påbegyndes.

Endelig er der en stor gruppe klienter, hvis sager vil blive sluttet af anklagemyndigheden, især på grund af bevisets stilling. Mange af disse personer er jo i virkeligheden kriminelle elemen-

ter, som man tidligere ikke havde nogen mulighed for at behandle. I disse tilfælde forsøger man undertiden at etablere en form for tilsyn på frivillig basis. Dette kan lade sig gøre i et langt større antal tilfælde, end man på forhånd kunne forvente.

I så godt som alle de tilfælde, hvor man har kunnet ønske at følge klienten gennem længere tid, er det lykkedes.

Frivilligheden.

Om frivillighedssynspunktet skriver politiinspektør A. Haslund i den fornævnte artikel om „Kriminalpoliti og forsorgsarbejde“:

„Det af opdagelsespolitiets forsorgssekretær udførte arbejde beror udelukkende på frivillig medvirken fra klienternes side. Det er muligt, at en enkelt sigtet kan have forståelse af, at han er bedst tjent med at tale med forsorgssekretæren og rette sig efter dennes anvisninger, hvis han vil undgå fængsling, men dette tvangsmoment træder hurtigt i baggrunden. Det betones overfor alle, at modtagelse af hjælp og vejledning er en frivillig sag, og kontakten kan til enhver tid brydes. Der ligger ikke, som ved en betinget dom eller betinget benådning, nogen sanktion i form af bøde eller frihedsstraf i baggrunden, hvis den pågældende unddrager sig tilsynet eller handler imod forsorgssekretærens anvisninger. Det virksomme element i kontaktforholdet mellem forsorgssekretæren og klienten er udelukkende dennes forståelse af, at han tjener sin egen interesse bedst ved at opretholde kontakten og underkaste sig de givne direktiver. Af forsorgssekretærens årsberetninger fremgår, at ikke så få af disse ganske frivillige tilsyn strækker sig over betydelige tidsrum, enkelte vedvarer endda i årevis. Jeg er meget vel klar over, at personligheden hos forsorgssekretæren og dennes måde at tilrettelægge og gennemføre forsorgen på i denne forbindelse spiller en meget betydelig rolle, ligesom det naturligvis må tages i betragtning, at det for en stor del drejer sig om forsorgsforanstaltninger overfor personer, der kun har været på vej ud i kriminalitet, og som ikke er fængselsvante. Alligevel kan jeg ikke undlade at pege på, at resultatet af opdagelsespolitiets forsorgsvirksomhed synes at bekræfte, at frivillige tilsynsordninger i dertil egnede tilfælde kan være af afgørende kriminalpræventiv værdi. Det er jo ellers et udbredt dogme hos mange kriminologer og fængselsfolk, at et tilsyn ikke har udsigt til at lykkes, med mindre der er mulighed for at iværksætte en sanktion, såfremt den pågældende unddrager sig tilsynet eller bryder de fastsatte vilkår.“

Klientellet.

Det er karakteristisk for de klienter, som henvises til forsorgsvirksomheden, at deres kvalitet i enhver henseende er meget ringe, og at et omfattende forsorgsarbejde straks er nødvendigt. Årsagen hertil må sandsynligvis søges i, at et overvejende antal

henvisninger sker af rent praktiske grunde for at undgå fængsling af erhvervs- og subsistensløse småforbrydere.

Det sædvanligste tilfælde er, at klienten på henvisningstidspunktet opfylder samtlige betingelser for at blive henvist. Han har ingen fast bopæl — han er uden arbejde — han har ingen penge — han kan ikke få understøttelse, og han har i allerhøjeste grad behov for social assistance. Allerede samtidig med den første samtale er det ofte nødvendigt at indlede et omfattende og langvarigt forsorgsarbejde. I hvert fald kan man jo ikke lade ham forlade kontoret uden at have skaffet ham et passende opholdssted.

Det klientel, som man i dag arbejder med, består som følge heraf især af de vanskeligste blandt de unge kriminelle: de arbejdssky fra Nyhavn eller lignende kvarterer, de homoseksuelt prostituerede, de forrædede urostiftere o. s. v.

Årsberetning for 1959.

I de følgende tabeller er i parentes anført de tilsvarende tal for 1958. Statistiken omfatter kun nye klienter.

Tilgang af nye klienter.

	1959	1958
Januar	10	(20)
Februar	18	(23)
Marts	16	(19)
April	18	(18)
Maj	6	(15)
Juni	11	(14)
Juli	4	(10)
August	14	(12)
September	31	(16)
Oktober	15	(18)
November	18	(23)
December	12	(16)
	173	(204)

Der er ingen tvivl om, at antallet af henvisninger til forsorgsvirksomheden burde være betydeligt større, end tilfældet er. Der henvises stadig alt for få personer, som måske nok har arbejde og bopæl, men hvis forhold iøvrigt er af en sådan art, at forsorgsmæssig behandling skønnes påkrævet, hvis de ikke skal glide ud i kriminalitet. Nedgangen i antallet af nye klienter i 1959 sammenlignet med 1958 skyldes sandsynligvis den begyndende gode beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Antal besøg (samtaler) på kontoret.

	1959	1958
Januar	83	(86)
Februar	98	(93)
Marts	80	(89)
April	78	(52)
Maj	66	(64)
Juni	49	(48)
Juli	28	(33)
August	48	(55)
September	93	(62)
Oktober	72	(87)
November	85	(98)
December	51	(55)
	<hr/>	
	831	(822)

Til trods for, at tilgangen af nye klienter i 1959 var mindre end i 1958, jfr. foregående tabel, var antallet af besøg (samtaler) på kontoret, som vel må opfattes som det bedste udtryk for arbejdsmængden, omtrent det samme i de to år.

Som nævnt omfatter tabellen kun de nye klienter og ikke det betydningsfulde arbejde med klienter fra tidligere år.

Oversigt over sociale foranstaltninger inddelt i hovedgrupper.

De følgende tal, som kun omfatter de 173 nye klienter, skal opfattes som et udtryk for arten og omfanget af de midler, der benyttes ved arbejdets udførelse. Man kan ikke på grundlag af opgørelsen drage egentlige slutninger om omfanget af selve forsorgsarbejdet. Nogle sager nødvendiggør et omfattende forarbejde for at nå et resultat, mens andre, vel nok de færreste — klares relativt hurtigt. Kun en detaljeret gennemgang af hver enkelt journal (sag) vil kunne give et klart billede af selve forsorgs-

	1959	1958
Anvist arbejde	77	(91)
Anvist logi	63	(77)
Beklædning	9	(15)
Økonomisk hjælp	153	(146)
Rejsehjælp	21	(37)
Ophold på institution	14	(21)
Antabuskur	11	(16)
Psykiatrisk behandling	3	(2)
Henvist til andre	88	(118)
Anden hjælp	143	(132)
Afvist	1	(3)

arbejdet. Således vil det af journalnotaterne fremgå, at samtaler med klienterne både om personlige og mere almindelige emner spiller en dominerende rolle og følgelig er ret tidkrævende, mens de nødvendige hjælpeforanstaltninger indtager en forholdsvis underordnet plads. Behandlingens frivillighed medfører en sådan arbejdsgang, da den gode personlige kontakt med klienterne er en absolut forudsætning, hvis det skal lykkes at nå til et resultat.

Til den talmæssige opgørelse over forsorgsmæssige foranstaltninger skal kort anføres nogle supplerende bemærkninger:

Arbejdsanvisning.

Arbejdsanvisning er et af de største forsorgsmæssige problemer, dels fordi det i perioder med stor arbejdsløshed kan være svært at finde arbejdsgivere, som er villige til at antage kriminelle personer, dels fordi man samtidig skal bekæmpe en åbenbar ulyst til arbejde hos mange af klienterne. Endelig må man vel erkende, at et meget stort antal af klienterne ikke er meget værd i arbejdsmæssig henseende, i hvert fald når der er tale om sædvanligt tariffønt arbejde, da de som tidligere nævnt i såvel fysisk som psykisk henseende må antages at ligge under gennemsnittet. Man må derfor som regel være forberedt på at skulle anvise en klient flere arbejdspladser indenfor en kort periode, enten fordi han selv afbryder arbejdet, eller fordi han bliver afskediget på grund af uduelighed.

I den senere tid har det som følge af den gode beskæftigelses-situation ikke været vanskeligt at anvise arbejde. Det skal bemærkes, at antallet af anviste arbejdspladser også omfatter tilfælde, hvor en klient efter råd og vejledning i løbet af kort tid selv skaffede sig arbejde.

Bolig.

Da hovedparten af klienterne på henvisningstidspunktet er uden logi, bliver den første opgave ganske naturligt at finde et sted, hvor de kan bo. I første omgang må man — som en nødforanstaltning — i reglen indskrænke sig til at anvise klienterne plads på et herberge, men i de tilfælde, hvor et videregående forsorgsarbejde tages op, søger man som en af de første foranstaltninger at finde frem til et bedre egnet logi. Fremskaffelse af lejet værelse støder som regel på den hindring, at klienterne ikke har penge til at betale lejen med, hvorfor man ofte er tvunget til at lade en klient bo på herberge indtil han — eventuelt gennem anvist arbejde — er i stand til at betale lejen for et værelse, som man om nødvendigt er behjælpelig med at fremskaffe. De 63 tilfælde, hvor der er anvist logi, omfatter derfor især ophold på herberger, i nogle tilfælde hotelophold og værelser.

Beklædning.

På henvisningstidspunktet ejer de fleste klienter sjældent andet tøj end det, de står og går i. De mangler sædvanligvis blot nogenlunde ordentligt gangtøj og næsten altid arbejdstøj. Problemet klares som regel ved, at den pågældende må benytte det tøj, han har på, til arbejdstøj — det er alligevel næsten altid kassabelt til andet brug — indtil han får tjent nogle penge, men i nogle tilfælde er man dog nødsaget til at anskaffe beklædning til ham. Dette kan undertiden klares ved samarbejde med privatfilantropiske institutioner som Kofoeds Skole, Frelsens Hær o. s. v., der har lager af indsamlet brugt tøj, men sædvanligvis indkøber man nyt tøj, især arbejdstøj.

Økonomisk hjælp.

I næsten alle tilfælde er penge en forudsætning for forsorgsarbejdet. Man forsøger altid først og fremmest at skaffe de nødvendige midler gennem det offentlige forsørgelsesvæsen, men indtil offentlig hjælp kan bevilges, eller hvis den ikke kan bevilges, er forsorgsvirksomheden nødt til at klare udgifterne. De almindeligste former for økonomisk hjælp er betaling af fagforenings- og sygekassekontingent, beklædning, befordringshjælp, husleje og underhold. Endvidere udleveres et ret stort antal frokost- og spisebilletter.

Rejsehjælp.

Rejsehjælp ydes i form af billetrekvisitioner til statsbanernes befordringsmidler. Hjælpen ydes oftest, når det drejer sig om at sende unge mennesker tilbage til deres hjem i provinsen, eller når et arbejde skal tiltrædes i provinsen. Undertiden yder man også hjælp til sporvogns- eller togkort til indenbys klienter, som skal tiltræde arbejde, der ligger fjernt fra deres bopæl.

Ophold på institution.

Institutionsanbringelse sker principielt altid af behandlingsmæssige grunde, således at man såvidt muligt undgår anbringelser, der blot har karakter af „opbevaring“.

Det er ofte formålstjenligt at anbringe en klient i kortere eller længere tid langt fra sit sædvanlige milieu, hvis man i det hele taget vil gøre sig håb om at komme igang med behandlingen. Foruden af Dansk Forsorgsselskabs optagelseshjem benytter man sig af statens arbejdstekniske ungdomsskoler og nogle lignende privatfilantropiske institutioner, f. eks. Kofoeds Trænings-skole.

Endelig må nævnes anbringelse på afvænningshjem, når der er tale om meget graverende tilfælde af alkoholisme, f. eks. koge-spritdrankere.

Alkoholistbehandling.

Det er forholdsvis sjældent, at man blandt virksomhedens klienter finder egentlige drankere. Klienterne er jo som regel ganske unge, og drikkevanerne har derfor endnu oftest karakter af selskabsdrikkeri på værtshuse. Ikke desto mindre støder man ofte på tilfælde, hvor spiritusforbruget har taget et sådant omfang, at det virker alarmerende. Man forsøger at få sådanne klienter under behandling ved samarbejde med dertil egnede institutioner, især Kommunehospitalets ambulatorium for alkoholskadede, „Ring i Ring“ og „Det blå Kors“. Som regel består behandlingen i ordination af antabus.

Psykiatrisk behandling.

Et meget stort antal af virksomhedens klienter er psykisk afvigende eller lidende, i hvert fald i en sådan grad, at det hæmmer dem i erhvervsmæssig henseende, og man skulle derfor tro, at psykiatrisk behandling var nødvendig i et betydeligt antal tilfælde. Det har imidlertid vist sig uhyre vanskeligt at få psykiatere til at interessere sig for andre tilfælde end de stærkt abnorme. Psykiatrisk behandling etableres derfor kun sjældent og da som regel kun ved indlæggelse af akutte tilfælde på hospital.

Forhandlinger med andre institutioner.

En væsentlig del af forsorgsarbejdet angår forhandlinger med socialkontorer, skattevæsen, bidragskontorer og andre offentlige institutioner, som klienterne har en eller anden forbindelse med, samt — meget ofte — afbetalingsforretninger.

Niels Therbild.